

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Sacramentis in Genere, & duobus primis in specie

Bosco, Jean a

Lovanii, 1665

Concl. IX. Character est qualitas, & quidem tertiæ speciei si sequamur hodiernam divisionem; secundæ verò vel primæ, si Aristotelicam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73340)

Sect. 4. De Causa. & effectu Sacram. Concl. 8. 97

hæreticorum. Cùm autem definit nobis per Sacramenta quædam imprimi characterem indelebilem, sufficienter condemnat hæreticos, etsi solum intelligatur loqui de dignitate morali, quam hæretici negant. Et fortè ideo non facit mentionem de aliqua entitate reali physica, quia hæc erat controversa inter Doctores Catholicos.

Hucusque pro opinione Durandi, quam proinde non censemus dignam aliquâ graviore censurâ, sed solum esse minus probabilem.

126. *Trident.* Quin etiam alicui videri posset, ipsi favore Concilium Trident. sess. 5. in decreto de peccato originali n. 3. dicens: *Si quis Ada peccatum, quod origine unum est, & propagate, non imitatione transfusum omnibus, inest unicuique proprium &c.* Quâ putas inexistentiâ? utique morali tantum; quippe secundum communiorum Theologorum sententiam, peccatum originale nihil aliud est, quam nostrum in Adamo peccatum actuale morali existentia in nobis à natura manens; ergo nec impressio characteris necessariò intelligi debet de impressione physica.

Confirmatur: quia Rex dicitur accipere seu recipere potestatem à Deo vel Republica; potestatem (inquam) non physicam, sed moralem; ergo similiter posset intelligi recipi & imprimi character non physicus, sed moralis.

Non favet Durando Trid. in decreto de peccato originali.

1. *Gen. 1.* Respondet negandò consequentiam: quia significatio verborum debet colligi ex subiecta materia, quæ si fuerit talis, ut non sit capax nisi significationis translative vel analogicæ, in ea debent intelligi verba simpliciter prolata; ut cùm dicitur Genesis 1. v. 2. *Tenebra erant super faciem abyssi; ly erant accipi debet in sensu analogico de existentia impropria; quia tenebra; utpote privatio luminis, non sunt capaces propriæ existentie.* Quando verò materia est capax propriæ significationis, verba simpliciter prolata accipienda sunt in sensu proprio, nisi aliquid obstat.

Ad propositum: constat peccatum originale, item potestatem regiam solum esse entia moralia. Quando ergo dicuntur alicui inesse aut inexistere, debet id necessariò intelligi de inexistencia morali; quia ens morale incapax est inhesionis physicæ: at verus & proprius character est signum aliquod physicum & reale, adeoque capax physicæ impressionis. Igitur verba Conciliorum simpliciter prolata intelligi debent de physico characterem, ejuque physica impressione; sicut quando dicitur anima in purgatorio vel in inferno pati dolorem, non

intelligimus de dolore morali, sed physico, quia materia subiecta est capax propriæ significationis.

Itaque colligendo & quasi in synopsi totam doctrinam ob oculos proponendo, censeo characterem esse ens physicum, spirituale, impressum à Deo immediatè in susceptione Sacramenti, quò anima signatur, immò & perficitur, non tantum moraliter, verum etiam physicè, quemadmodum per alias virtutes tum naturales, tum supernaturales: cumque forma absoluta ex genere suo sit multò perfectior quàm quæcumque relatio, perfluit in conclusionem, quæ nunquam displicuit Doctori Subtili, esto resolutivè tenuerit ut problema, characterem esse formam absolutam vel relationem realem extrinsecam. Et quoniam non designavit speciem relationis in qua collocanda esset, dico reduci posse ad prædicamentum passionis, tanquam respectus tranmutati ad tranmutans: puta Filij familias ad Patrem, Militis ad Ducem, Præfecti ad Imperatorem.

Profectò vel ex hoc solo satis liquet Doctorem nostrum probabiliorum existimasse sententiam communem, quæ affirmat characterem esse formam absolutam. Etenim genus ejus & speciem discretis verbis explicat 4. dist. 6. q. 10. n. 13. dicens: *Sed si ponatur forma absoluta, necesse est dicere, quod pertineat ad genus qualitatis.* Et n. 15. ibi: *Respondet, quod si ponatur accidens absolutum, potest poni in secunda specie qualitatis, vel etiam in prima; nec alterum istorum potest evidenter improbari.* Hinc erit

CONCLUSIO IX.

Character est qualitas, & quidem tertiæ speciei si sequamur hodiernam divisionem; secundæ verò vel primæ, si Aristotelicam.

Prima pars probatur à sufficienti enumeratione; siquidem nec est substantia, nec quantitas, ut patet ex definitionibus Conciliorum, quæ dicunt characterem inherere animæ, adeoque indicant esse accidens spirituale, sicut subiectum cui inheret: nec est relatio prædicamentalis, vel extrinsecus adveniens, qualia sunt sex ultima prædicamenta; ergo est qualitas.

Pro intellectu secundæ & tertiæ partis, suppono ex Philosophia, recentiore Philosophos in prima specie qualitatis constitutere

N omnes

127.

Scimus

128.

Probatio primæ partis à sufficienti enumeratione.

129.

Notanda moderna qualitas divisione.

omnes & solas qualitates, quæ per se primò ordinantur ad tribuendam facilitatem, seu etiam complementum operandi; in secunda verò, quæ dant primam operandi facultatem accidentalem; in tertia, quæ per se primò substantiam in essendo perficiunt; denique in quarta specie, quæ terminant quantitatem.

Notanda etiam divisio Aristotelis;

Sed Aristoteles non ita divisit, posuit siquidem primam speciem qualitatis habitum vel dispositionem, & sub ijs intellexit omnem qualitatem secundum quam aliquo modo disponit ad operandum: quo pacto dicit sanitatem & pulchritudinem esse in prima specie qualitatis, cum tamen non sint qualitates simplices, sed aggregatum ex pluribus. Distinguit autem habitum à dispositione, quòd hæc facilè, ille difficulter sit amovibilis. In secunda specie posuit potentiam vel impotentiam, seu principia prima ad operandum vel recipiendum, aut certè ad resistendum operationi vel susceptioni. Tertiam speciem constituit Aristoteles qualitatem patibilem, id est, eam, à qua sensus pati potest, five quæ sub sensum cadit.

Licet non sit adæquata; ut indicat Scotus.

Unde hæc doctrina Aristotelis non est accurata, ut notant plerique hodierni Scriptores, & indicat Scot. supra n. 14. ibi: *Verumtamen illud posset habere aliquam probabilitatem de una alia forma: quia secundum veritatem illa divisio (scilicet Aristotelis quam sequitur Scotus in illa quæstione) qualitatis in quatuor species non est propriè generis in species, sed est tantum secundum quosdam modos diversos convenientes diversis qualitibus. Et forte eidem qualitati in se secundum essentiam possent competere plures modi, qui ponuntur in diversis qualitibus.*

130. Character, utpote non physicè activus, non est primæ vel secundæ speciei

Hoc supposito, ostendo secundam partem conclusionis: character non est primæ vel secundæ speciei; quia istæ qualitates naturæ suæ ordinatæ sunt ad physicè operandum; ille verò nullam habet physicam activitatem, ut communiter omnes admittunt; non enim respectu gratiæ, utpote quæ à Deo, vel solo (ut probabilis est) vel mediante Sacramento tanquam physico instrumeto (ut quidam volunt) infunditur: neque respectu Sacramenti, quippe rota actio sacramentalis poni potest ab eo, qui characterem non habet, & circa eum, qui similiter non habet: Ita enim (ait Doctor supra n. 7.) *posset non baptizatus ungi chrismate sicut baptizatus, & ita posset abluere sicut baptizatus.*

131. Non etiam quartæ ob rationem Scoti.

Certum quoque est non pertinere ad quartam speciem: quia (ut inquit idem n. 14.) *nil collocatur in genere per proprietates me-*

taphoricas; quia alioquin Christus esset verè in genere substantiæ inanimatæ, quia dicitur petra (1. Cor. 10.) & esset in genere animalis irrationalis, quia (Apoc. 5.) leo dicitur metaphorice: & in genere qualitatis, quia dicitur lux (Joan. 8.) Ego sum lux mundi. Constat autem characterem non nisi metaphorice dici figuram, cum sit accidens spirituale; figura verò materiale, consequens quantitatem. Ergo à sufficienti iterum enumeratione, oportet sit qualitas tertiæ speciei, perficiens hominem in esse supernaturali.

Tertiam partem conclusionis expressit Scotus supra n. 15. *Respondeo ergo, quòd si ponatur accidens absolutum, potest poni in secunda specie qualitatis, vel etiam in prima. Ubi etiam respondet argumentis in contrarium, ut videbimus, præmissa probatione, quæ est talis: Character licet non sit propriè activus, aliqualiter tamen disponit suum subjectum ad agendum vel recipiendum, cum sit quædam moralis potentia, in hoc similis habitui & dissimilis potentiæ physicæ, quòd non dimanet ex principijs intrinsicis hominis; in hoc dissimilis habitui & similis potentiæ, quòd non supponat aliud principium actuum accidentale.*

Declaratur: character Baptismi non solum est potentia passiva moralis, quatenus quisquis non est eo insignitus invalidè suscipit reliqua Sacramenta; & character Confirmationis, quatenus minùs ordinatè sine eo suscipiuntur aliqua Sacramenta: sed etiam omnes tres characteres habent rationem potentiæ activæ moralis, quatenus conjuncti cum gratia sacramentali, exigunt specialia auxilia gratiæ, cum quibus homo ritè obeat munus, quod per characterem suscipit; & quatenus requirunt, ut tentationes internæ vel externæ, vel impediatur, vel certè minuatur.

Character etiam Baptismi specialiter habet rationem potentiæ activæ respectu Sacramenti Matrimonij; quia nisi minister hujus Sacramenti (qui sunt ipsi contrahentes) fuerit insignitus hoc characterè, non efficit Sacramentum. Similiter character Ordinis Presbyterij ita habet rationem potentiæ activæ respectu Sacramenti Pœnitentiæ seu Absolutionis, & Extreme Unctionis, ut sine eo nihil efficiatur: quamquam habeat rationem potentiæ passivæ respectu Sacramenti ordinis Episcopalis, quod ex communiori sententia invalidè suscipitur à non Sacerdote. Et hanc veritatem indicat Nazianz. orat. ad S. Lavacrum, quando dicit, Baptismum esse sigillum, quo conservatur fideles; conservatio quippe causalitatem aliquam, saltem moralem, & operationem denotat.

Similiter

132. Probatio tertiæ partis Conclusionis ex Scotio.

Quæ ratione characteres habeant rationem potentiæ activæ moralis.

Hæc veritas colligitur ex Nazianz. 100.

Sect. 4. De Causa & effectu Sacram. Concl. 9. 99

Ambrosio, Similiter D. Ambros. lib. 1. de Spiritu Sancto cap. 6. Spiritu (inquit) signamur, ut splendorem atque imaginem eius & gratiam tenere possimus, quod est utique spirituale signaculum.

Catechismo Romano, Pari modo loquitur Catechismus Romanus de Sacramentis in genere & per. Characterem (inquit) Confirmationis veluti Christi milites ad eius nominis publicam confessionem & propugnationem, ac contra insitum nobis hostem & spiritualia nequitia in caestibus armamur atque instruimus. Accedit, quod character deserviat, ut Angeli, eo viso, specialem curam habeant illuminandi, protegendi & gubernandi, quos vident habere signum Dei in frontibus suis. Sic enim dixit Basilius Oratione 13. Nisi characterem in te agnoscat Angelus, quomodo pro te pugnabit, aut ab inimicis vindicabit?

133. A quibus non differt Scotus tribuens characteri potestatem ministerialem. Ab his non dissentit Scotus, quando supra n. 7. & 8. tribuit characteri potestatem ministerialem (ut vocat) hoc est, per quam aliquis sit conveniens minister alicuius principalis agentis, & sine illa potestate non esset conveniens minister principalis agentis. Potestas (inquit) ordinandi & confirmandi si est activa, non est nisi ad ministrandum convenienter in tali actu, tali domino, ut ipse ad actum ministerialem huiusmodi assistat, operando principaliter, eo modo, quo non assisteret simili ministerio exhibitio ab alio. Character autem baptismalis, si ponitur potestas passiva, non ponitur passiva, nec ut receptiva, neque ut ratio recipiendi: nihil enim absolute potest recipere anima baptizati, quod non possit recipere anima non baptizati: sed est potestas quadam relativa de congruo ordinata à principali agente, disponente agere in passum habens talem formam, & non in aliud passum. Ita Doctor; quamvis subjungat: Talis autem forma relativa de congruo respectu alicuius agentis principalis voluntarie potest esse sola relatio: sicut aliquis disponit agere aliquid in aliquem, quia filius, vel quia consanguineus, volens aliquid simile causare in non habente talem relationem.

Et superius dixerat: Talis potestas (ministerialis) non oportet quod sit forma absoluta: immo sufficit in multis, quod sit tantummodo relatio rationis. Probat exemplo iudicis, qui si ferat sententiam, sententia tenet: prius autem non tenuisset, quia sententia à non iudice lata, nulla est ipso iure; nec tamen ille iudex.... habet aliquam formam absolutam realem, nec forte relativam, nisi tantum rationis, quam prius non habebat. Per illam enim relationem rationis, quâ ipse à principe instituitur iudex, voluntas principis ratificat sententiam ab eo latam, & vult illam observari.

134. Et hæc fortassis dederunt occasionem Vasquezio dicendi (ut supra vidimus) sen-

tentiam Doctoris in re esse opinionem Durandi. Sic ex uno verbo imperfectè lecto (subdit enim actutum: Multo magis posset relatio realis, si inesset, poni talis potestas convenienter exequendi ministerialiter aliquem actum) & malè intellecto (nam Doctor ibi tantum refutat tertiam rationem Divi Thomæ pro forma absoluta) aliqui captare videntur opportunitatem mentem Doctoris Subtilis in pejor interpretandi: in hoc sanè Scotus intelicior Doctore Angelico, circa quem ordinariè valde solliciti sunt; ita etiam quod nuper quidam neotericus Scriptor imperium intellectus, quod ipse asserit esse fictitium & superficium, illud (inquam) imperium Thomisticum, ausus fuerit imponere humeris Doctoris Subtilis, cum tamen omnes Scotista cum suo Magistro clamènt contrarium, & quotidie publicè defendant, quibus defensionibus non est dubium illum Auctorem sapienti interfuisse. Unde etiam neque distinctionem; neque questionem; neque verba Doctoris, quibus id doceat, allegat; nec potuit, quia non sunt. Libenter cogitarem mendosam esse impressionem, & legendum pro Scoto, Soto, qui fuit sectator D. Thomæ; sed prohibet benignam interpretationem, quod in calce libri, cuius titulus de Deo Uno & Trino, scriptum reperio: Errata, quæ paucula hinc inde irrepserunt, in ipso textu manu correctæ sunt. Vidi autem duo exemplaria, in quibus nulla manus illum errorem satis notabilem correxerat. Spero, quod correctio in illis per oblivionem, aut inadvertentiam omiſsa sit.

Sed redeo ad principale, & dico, omnes effectus jam enumeratos, licet character non operetur physicè tanquam causa efficiens physica, operatur tamen moraliter, seu etiam per exigentiam quandam physicam. Enimverò sic est signum potestatis, ut simul sit ipsa potestas, vel (ut loquitur Cardinalis Lugo hæc disp. 6. sect. 3. num. 46.) quasi scriptura, & instrumentum potestatis traditæ per Sacramentum. Probat à simili: ille qui obtinuit à Pontifice aliquam gratiam, secundum multos, habet jam facultatem, quâ possit uti etiam ante bullæ expeditionem in foro conscientie; ipsa tamen expeditio bullæ dat novum titulum & novum jus, sicut etiam scriptura venditionis confirmat jus, quod emptor ex ipso contractu acquisierat. Sic character est quasi bulla, seu sigillum divinum, quo Deus testificatur & proficitur potestatem & jus, quod homo per Sacramentum acquisivit.

Vasquez.

Malè imperium Thomisticum quidam Scoto imposuit

133. Character operatur effectus moraliter,

Lugo.

adeoque impressio sigilli dat novum jus ad exigenda ea omnia, quæ ex Sacramento suscepto debebantur, etsi Deus characterem impedivisset: & hoc sufficit ut character aliquo modo dicatur esse potentia.

Sed contra jam dicta arguitur primò: Character est qualitas supernaturalis; ergo non oportet quòd ponatur in genere qualitatis, nisi fortè reductivè. Probatur consequentia: quia naturale & supernaturale plus differunt, quàm corruptibile & incorruptibile; quia hæc continentur sub uno membro, scilicet sub naturali; & tamen Philosophus 10. Metaph. dicit: *Corruptibile & incorruptibile differunt plus, quàm secundum genus.*

136.
Obiectio ex
ratione &
Aristotele

Solvitur.
Scotus.

Respondeo negando consequentiam: quippe (ut bene advertit Scotus supra n. 14.) *Fides, Spes & Charitas sunt supernaturalia quadam: & tamen conceduntur esse proprie in genere qualitatis.* Ratio est: quia qualitas supernaturalis convenit univocè in ratione qualitatis cum qualitate naturali. Etenim (inquit ibidem) *naturalitas & supernaturalitas non sunt conditiones, nisi per comparationem ad agens: talis autem comparatio non variat aliquid quantum ad esse in genere: quia aliquid ponitur in genere secundum suam propriam quidditatem formalem, circumscripta relatione ad agens.*

Et respondens ad auctoritatem Philosophi, prosequitur: *Nec valet dictum Philosophi 10. Metaph. quia loquitur de genere physico; hoc est, de subiecto; sic enim nulla duo sunt eiusdem generis, nisi sint transmutabilia ad invicem, id est, nisi possint verari circa idem subiectum: sed idem genus logicum bene potest continere multa, quæ non pertinent ad idem genus physicum, ut patet de substantia corporea & incorporea, & de qualitate corporali & spirituali.*

137.
Sententia
Scoti quoad
distinctionem
qualitatis
naturalis &
supernaturalis

Ex quo incidenter colligo, quomodo intelligendum sit, quod ait Doctor 4. dist. 10. q. 8. n. 9. *Contra rationem etiam ipsius responsionis de supernaturali, arguo sic: quia naturale & supernaturale non distinguunt naturam alicuius in se, sed tantum in comparatione ad agens: ideo enim dicitur aliquid supernaturale, quia à supernaturali agente, naturale vero quia à naturali agente; sed habitudo ad agens aliud & aliud non necessario concludit aliquid esse aliud & aliud in se; quantum ad esse in genere entis creati: ergo non necessario concludit illud esse aliud & aliud in ratione intelligibili: quia nimirum præsentia Christi in Sacramento (de qua ibi loquitur) licet sit supernaturalis & specie distincta à naturali, nihilominus intelligi potest secundum ipsum ab intellectu creato, qui*

amplius non dependet à phantasmate; siquidem ens supernaturalis est verum ens creatum aliquando imperfectius ente naturali, quod ab intellectu percipitur: sicut (inquit) *omnis substantia est perfectior omni accidente, & tamen alicui substantie, quæ est ens naturale, potest inesse accidens aliquid supernaturale.*

Docet igitur ens supernaturalis per supernaturalitatem non poni extra latitudinem entis creati, & per consequens entis intelligibilis ab intellectu, qui non est alligatus sensibilibus in intelligendo. An autem ens supernaturalis distinguatur specie physica & essentiali ab ente naturali, ibi neque asserit, neque negat. At distinguunt, palam fit ex loco supra citato 4. dist. 6. q. 9. n. 14. ubi comparat qualitatem naturalem & supernaturalem substantiæ corporeæ & incorporeæ, qualitati corporali & spirituali; absque dubio autem illa specie physica & essentiali differunt, quamvis collocentur sub eodem genere prædicamentali.

Quin immò disertis verbis explicat illam distinctionem 3. dist. 27. n. 21. ibi: *Ad quartum dico, quod non potest acquiri ex actibus (charitatis) aliquis habitus eiusdem speciei cum charitate, licet possit acquiri aliqua amicitia tendens in Deum sub eadem ratione obiecti, & etiam per actum similem; quia super omnia diligendo. Rationem adjungit: Quicumque enim natura non potest esse ab aliquo efficiente eiusdem speciei cum efficiente alterius, non est eiusdem speciei cum illa alia, sicut est in proposito. Quomodo clarius potuisset suam mentem significare? ut mirum sit quosdam ipsum velle adducere pro contraria sententia propter locum citatum ex 4. dist. 10. q. 8. n. 9. & alium quodlibeto 17. ubi tamen (ut advertit scholium præfixum n. 6.) nihil resolvit, sed hinc inde disputat; non ita de distinctione specifica actus naturalis & supernaturalis, quàm actus naturalis & meritorij. Liqueo porro non omnem actum meritorium debere esse supernaturalem in substantia secundum ipsum.*

Quidquid sit sive distinguantur specie, sive non; propter supernaturalitatem non oportet characterem rejicere à genere & specie qualitatis; quia etsi (inquit Scotus supra dist. 6. q. 10. n. 15.) Philosophus non loquebatur, nisi de potentia naturali, exemplificando: tamen potentia supernaturalis, si est absoluta & accidentalis & spiritualis, bene potest pertinere ad idem genus intermedium sub qualitate cum potentia naturali; sicut & habitus supernaturalis ponitur pertinere ad idem genus intermedium cum habitu naturali.

Omitto nonnullos asserere, characterem esse

Scotus.

138.
Sive distinctio
gramm. sive
non, haud
relicendus
character à
genere, &
specie qualitat.
Scotus.

139.
Difficultet
ostenditur

characteris
supernatu-
ralitas in
substantia.

esse qualitatem naturalem. Et sanè difficulter ostenditur ejus supernaturalitas, maxime si verum est, quod multi docent, & videtur sentire Doctor supra n. 5. in fine, characterem esse signum solum ad placitum ex institutione divina. Enimvero sicuti Deus res naturales, v. g. ablutionem & certam formam verborum, instituit signa efficaciam gratiæ habitualis, quidni etiam potuisset entitatem naturalem assumere, ut esset signum potestatis vel Sacramenti suscepti? Equidem omnes consentiunt in hoc, quod sit entitas supernaturalis. An in substantia, an vero tantum in modo? Qui eligeret supernaturalitatem tantum in modo, nescio quomodo efficaciter redargueretur. Connecitur quidem character cum gratia, cum Sacramentis & alijs effectibus supernaturalibus: sed quid tum? Nunquid & Sacramenta habent connexionem cum gratia & beatitudine? Quis ambigit? Et tamen experientia & ratio dicat ablutionem v. g. unctionem, locutionem & similes actiones non excedere virtutem naturalem causæ creatæ.

140.
Non rectè,
quia solum
est instru-
mentum,
reijciatur
character à
linea prædi-
camentali.

Porro quod aliqui rejiciunt characterem à linea prædicamentali; eo quod solum sit instrumentum, non indiget novâ refutatione; jam enim ostendimus characterem nullam habere physicam activitatem; adeoque non esse instrumentum physicum: instrumenta autem moralia clarum est directe posse esse in prædicamentis; immo nec apparet cur ab eis rejiciantur instrumenta physica.

141.
Objectio ex
Scoto

Majorem habet difficultatem quod secundo loco sibi objicit Doctor supra. n. 15. Si character est potentia supernaturalis: ergo non habitus; ergo non potest poni in prima specie qualitatis. Prima consequentia probatur per simile; quia potentia naturalis non est habitus naturalis. Respondeo cum ipso n. 16. negando primam consequentiam: *Quia potest* (inquit) *habitus supernaturalis, ut est forma supernaturalis de difficili mobilis, esse principium agendi vel resistendi corruptivo, & sic habere rationem potentia supernaturalis. Nec simile illud valet, quia habitus naturalis dicit quendam facilitationem inducere super potentiam naturalem; quia potentia naturalis est, quâ naturaliter possumus actus, quos possumus: sed potentia supernaturalis potest esse aliquid supernaturalis forma, spiritualis, immobilis; & pro tanto potest dici habitus, & tamen est principium, quo possumus in eadem actum spirituales vel supernaturales.*

Ex eodem
solvitur.

Breviter: habitus naturalis datur ad faciliter operandum; supernaturalis vero, qualis ponitur character, ad simpliciter: *Vt patet.*

(ait Scot. supra) *de noviter converso, cui non est facile post conversionem actus bonos elicere, sed difficile, quousque ex frequentia actuum bonorum acquirat aliquam virtutem acquisitam.* Ex quo etiam oritur, quod habitus supernaturalis instar potentia inclinet in actus specie distinctos; habitus autem naturalis, secundum multos, non facilius nisi ad unicum specie actum, à quo genitus est.

Arguitur tertio: Character est dispositio ad gratiam; ergo non est habitus. Respondet Doctor supra negando consequentiam; *quia bene potest unus habitus esse dispositio ad alium: sicut, secundum distinguentes habitum principij ad habitum conclusionis, habitus principij disponit ad habitum conclusionis: nec per hoc est dispositio, ut distinguitur contra habitum in prima specie: nam illa est qualitas de facile mobilis per oppositum ad habitum.*

142.
Objectio
tertia,
Solutio
Scoti.

Arguitur quarto: Omnis habitus disponit ad bene vel malè agendum. Ethic. sed character non. Respondet Scotus supra, negando antecedens: *quia aliquis potest esse actus indifferens, sicut enim ex frequenter bene agere acquiritur habitus inclinans ad bene agendum, & ex frequenter malè agere inclinans ad malè agendum; sic ex frequenter agere absolute, acquiruntur habitus ad agendum tali actione, neque cum bonitate, neque cum malitia: sicut nec actus generativus fuit talis, scilicet bonus vel malus. Hoc patet: potest enim aliquis frequenter considerans geometriam habere facilitatem magnam ad considerandum conclusionem in illa scientia: nec est ibi habitus bonus vel malus, sicut nec actus, ex quo generatur: sic & in habitu supernaturali potest esse.*

143.
Objectio
quarta,
Resp. Scoti.

In quibus postremis verbis innuit, possibile esse habitum & actum supernaturalem indifferentem; quod docet noster R. P. F. Franciscus Felix Lector Complutensis Jubilatus Tomo 1. Tentativæ Complutensis Tract. de Bonitate & Malitia cap. 8. diff. 2. n. 2. *Mea* (inquit) *sententia nullum invenit inconveniens, ut possit dari actus supernaturalis indifferens secundum speciem, tam ex objecto motivo, quam terminativo indifferente. Et diff. 3. n. 19. idem asserit de habitu supernaturali indifferente in individuo. Addit, se neminem invenisse pro hac opinione præter Ripaldam*

144.
Possibile
esse habi-
tum &
actum su-
pernatu-
ralem indif-
ferentem in-
venit in-
venit Scotus,
Fran. Felix.

de Ente supernaturali disp. 69. sect. 2. Credo quod non legerit locum citatum Doctoris Subtilis; cujus alioquin mentem in omnibus accuratè explicat & defendit.

Ripaldam.

Porro probationem hujus doctrinæ remittimus ad Tractatum de Actibus humanis; sufficiat hinc eam insinuasè occasione verborum Scoti; qui tamen non docet de facto talem habitum vel actum dari: nam

145.

Non tamen
de facto ta-
lem habi-
tum vel
actum dari.

Scatur.

statim replicans post verba citata: *Et si dicas, quod habitus supernaturalis non est talis, quia datur ad perfectionem recipientis. Respondet: Habitus supernaturalis potest esse disponens ad actum bonum, licet non sit eius principium elicivum proximum vel sufficiens: & hoc modo fides infusa non est principium sufficiens (se solâ) elicivum actum credendi, nec charitas infusa elicivum actum diligendi; sed inclinât (coëfficiendo) ut concurrentibus alijs necessarijs actus bonus elicatur: & ita dico, quod aliquis habitus supernaturalis potest remotius & imperfectius, non coëfficiendo physicè, sed objective movendo causam physicam, inclinare ad actum bonum; & talis ponitur character tanquam primò & remotissimè disponens ad actus bonos. Ergo ex mente Doctoris de facto non tantum fides & charitas sunt habitus boni, quia inclinant ad actum bonum; sed etiam character: quippe Sacerdos v. g. si cætera requisita ad sint, nunquam invalidam efficiet consecrationem; ipsa quoque consecratio ex objecto suo bona ac honesta est, quàmvis ex circumstantijs moraliter possit vitari, quemadmodum etiam actus fidei, spei ac charitatis, ut suo loco ostendemus.*

His ita constitutis de causalitate & effectibus Sacramentorum, accedo ad ultimam controversiam hujus Sectionis, quæ versatur circa tempus, quo Sacramenta conferunt suos effectus. De hoc tempore varia varij commentantur: hæc autem est nostra opinio:

CONCLUSIO X.

Sacramenta tunc solum conferunt gratiam habitualem (eadem est ratio de characterè) quando post realem sui susceptionem completè significant: auxilia verò specialia tempore opportuno, dummodò gratia habitualis non sit amissa.

146. Sacramenta non conferunt illum effectum ex opere operato ante realem sui susceptionem.

Suppono Sacramenta non conferre illum effectum ex opere operato, antequam realiter suscipiantur: siquidem, ex communi sententia, opus operatum significat opus applicatum sive exhibitum; atqui votum v. g. Baptismi, non est Baptismus applicatus sive exhibitus; ergo gratia justificans, quæ subinde acquiritur per votum Sacramenti, si videlicet sit perfecta contri-

tio vel formalis amor Dei super omnia, non confertur ex opere operato; sed ex opere operantis, tanquam meritum congruum aut condignum. Patet: quia alioquin etiam character imprimeretur, cum sit effectus immediatior, & disponens (ut dictum est) ad gratiam habitualem, quod tamen à nemine admittitur, ne cogatur consequenter asserere, Catechumenum post votum Baptismi non posse re ipsâ baptizari; ratio namque, ob quam Baptismus iterari non potest, est, quod imprimat characterem indelebilem, qui non potest iteratò imprimi: ac proinde Baptismus esset liber, hoc est, non necessarius ad salutem, contrarium definiente Concilio Trident. sess. 7. can. 5. *Si quis dixerit Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem; anathema sit.*

Adde, non omne votum Sacramenti (ut mox insinuaui) habere effectum gratiæ; docet etenim Concilium Trident. sess. 14. cap. 4. contritionem imperfectam; etsi voluntatem peccandi excludat, adeoque etiam si includat votum Baptismi aut Pœnitentiæ, sine Sacramento realiter suscepto non justificare, ibi. *Et quàmvis (imperfecta contritio) sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandum disponit.* Quando ergo ibidem docet: *Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritum, sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam; non est intentio Concilij tribuere effectum gratiæ vel ipsi Sacramento, vel ejus voto, tanquam operi operato; sed contritioni perfectæ; quæ includit votum Sacramenti, tanquam operi operantis.*

Eodem modo explicat idem Concilium Sanctos Patres, qui subinde docent per desiderium Sacramenti v. g. Eucharistiæ, percipi fructum ipsius: ita enim loquitur sess. 13. cap. 8. *Quoad usum autem rectè & sapienter Patres nostri tres rationes hoc sanctum Sacramentum Eucharistiæ accipiendi distinxerunt. Quosdam enim docuerunt sacramentaliter dumtaxat id sumere, ut peccatores: alios tantum spiritualiter; illos nimirum, qui voto proposito illum celestem panem edentes, fide vivâ, quæ per dilectionem operatur, fructum eius & utilitatem sentiunt.*

Nota: *Fide vivâ, quæ per dilectionem operatur.* Dilectio ergo est, quæ velut meritum de condigno operatur in homine justo eandem seu similem gratiam ei, quæ acquiritur per Sacramentum re ipsâ susceptum; atque

147. Qualiter intelligendū Patres docentes per desiderium Sacramenti accipi illius fructum, explicat Trident.